

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE**

**Vliv výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými
poukázkami na následné pobírání dávek pomoci v hmotné
nouzi**

Bakalářská práce

Obor studia: Sociální práce

Autor: Radka Zavadilová

Vedoucí práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Vliv výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami na následné pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 12. 3. 2019

Podpis

Ráda bych poděkovala PhDr. Evě Klimentové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za ochotu a její cenné rady poskytované v rámci konzultací. Poděkování patří i mé rodině, která mě během studia podporovala a měla se mnou trpělivost.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Radka Zavadilová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Sociální práce
Obor obhajoby práce:	Sociální práce
Vedoucí práce:	PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Vliv výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami na následné pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zaměřuje na systém dávek pomoci v hmotné nouzi, konkrétně výplatu těchto dávek typizovanými poukázkami. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části jsou přiblíženy pojmy, které s daným tématem souvisejí, jako je sociální politika, dávky pomoci v hmotné nouzi a jejich výplata. V praktické části jsou v rámci kvantitativního výzkumu analyzována data, která se týkají žadatelů dávek pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí. Cílem této bakalářské práce je analýza výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi prostřednictvím typizovaných poukázek u klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi. V rámci empirického šetření bylo zkoumáno, zda zavedení povinné výplaty části dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách způsobilo změnu v počtu klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi.</p>

Klíčová slova:	Sociální politika, hmotná nouze, typizované poukázky, životní minimum, existenční minimum
Title of Thesis:	Influence on payment of benefits in material need by typified vouchers for the subsequent receipt of assistance in material need
Annotation:	The bachelor thesis focuses on the system of benefits of assistance in material need, namely the payment of these benefits by typified vouchers. It is divided into a theoretical and practical part. In the theoretical part, the concepts related to the topic are approximated, such as social policy, benefits in material need and their payment. In the practical part, quantitative research analyzes data concerning applicants for assistance in material need for subsistence. The aim of this bachelor thesis is to analyze the payment of benefits in material need by typified vouchers to clients receiving benefits in material need. In the empirical survey, it was examined whether the implementation of mandatory part payment of assistance in material need for a living allowance by standardized vouchers caused a change in the number of clients receiving benefits in material need.
Keywords:	Social policy, material need, typified vouchers, living minimum, subsistence minimum
Názvy příloh vázaných v práci:	Záznamový arch, Typizované poukázky, Seznam prodejen
Počet literatury a zdrojů:	23
Rozsah práce:	63 stran (77 221 znaků s mezerami)

OBSAH

ÚVOD	11
1 SOCIÁLNÍ POLITIKA.....	14
1.1 Vymezení sociální politiky	14
1.2 Objekty a subjekty sociální politiky	17
1.3 Stát a jeho role v sociální politice	17
1.4 Systém sociálního zabezpečení v České republice	21
2 SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI	25
2.1 Příspěvek na živobytí.....	26
2.2 Doplatek na bydlení	27
2.3 Mimořádná okamžitá pomoc.....	28
3 VÝPLATA DÁVEK POMOCI V HMOTNÉ NOUZI	30
3.1 Způsoby výplaty dávek v pomoci v hmotné nouzi	30
3.2 Výplata dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami.....	31
4 PRAKTICKÁ ČÁST	35
4.1 Cíl práce	35
4.2 Metodika	36
4.3 Analýza výzkumu a interpretace získaných dat	40
ZÁVĚR.....	49
Seznam použitých zdrojů.....	51
Seznam grafů	53
Seznam příloh	54

ÚVOD

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma, které náleží do oblasti sociální pomoci a ve které jsem působila 20 roků. Nejprve na městském úřadě na odboru sociálních věcí a následně jsem byla v rámci sociální reformy delimitována na úřad práce, kde jsem pracovala jako referent dávek pomoci v hmotné nouzi na oddělení hmotné nouze. Na tomto oddělení jsem vyplácela dávky pomoci v hmotné nouzi, mezi které patří příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Náplní mé práce bylo mimo jiné i provádění místního šetření v domácnostech klientů. V průběhu mého zaměstnání došlo ke změnám na základě přijetí zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Tímto zákonem byl nahrazen zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů a zcela se změnil zavedený systém sociální pomoci.

Systém pomoci v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, který je účinný od 1. 1. 2007. Principem tohoto systému je především skutečnost, že každý, kdo pracuje, by se měl mít lépe než ten, kdo nepracuje. Vzhledem k tomu, že jsem v oblasti sociální pomoci začala pracovat v období, kdy se vyplácely dávky sociální potřebnosti, vím ze svých profesních zkušeností, že tento systém nebyl tak efektivní a přehledný jako systém pomoci v hmotné nouzi.

V systému pomoci v hmotné nouzi jsou cílovou skupinou především nezaměstnaní lidé a jsou zaevidováni na úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Dalšími klienty dávek pomoci v hmotné nouzi jsou ženy, popř. muži, pobírající rodičovský příspěvek, samoživitelé, invalidní důchodci, osoby bez přístřeší, bydlící na ubytovnách, v azylových domech apod. Dávky pomoci v hmotné nouzi pobírají i osoby, které využívají sociální

služby. Osobami v hmotné nouzi se stávají žadatelé, kteří splní zákonem stanovené podmínky. Především jsou to klienti, kteří jsou téměř bez příjmů anebo jejich příjmy jsou tak nízké, že je třeba, aby jim tyto příjmy byly doplněny dávkami pomoci v hmotné nouzi. Jejich celkové a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb a nedaří se jim z objektivních důvodů zvýšit si příjmy a snažit se tak vyřešit svoji životní situaci vlastním přičiněním. Cílovou skupinu blíže vymezuje § 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Cílem mé bakalářské práce je analýza výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi prostřednictvím typizovaných poukázek u klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi na úřadě práce – Krajská pobočka Brno, kontaktní pracoviště Vyškov. S přihlédnutím ke skutečnosti, že jsem 20 roků vyplácela nejdříve dávky sociální potřebnosti, od roku 2007 dávky pomoci v hmotné nouzi, setkala jsem se s velmi zkreslenými informacemi o fungování systému sociální pomoci v ČR. Svou bakalářskou prací chci přiblížit fungování zavedeného systému pomoci v hmotné nouzi.

Nejdříve objasním sociální politiku v České republice, její vymezení, principy sociální politiky, subjekty a objekty sociální politiky. Dále popíši, jakou roli sehraává stát v sociální politice, a přiblížím systém sociálního zabezpečení v České republice. Náplní další kapitoly bude vysvětlení dávek pomoci v hmotné nouzi, jaký druh dávek je v rámci tohoto systému vyplácen, abych objasnila nejzákladnější informace o fungování celého systému pomoci v hmotné nouzi v České republice.

V rámci třetí kapitoly se budu zabývat výplatou dávek pomoci v hmotné nouzi, respektive příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami a opodstatněním zavedení tohoto institutu.

V praktické části bakalářské práce provedu analýzu výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi v typizovaných poukázkách před a po novelizaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, která je účinná od 1. 6. 2007. Na Úřadu práce České republiky, Krajské pobočky v Brně, Kontaktního pracoviště Vyškov, budu analyzovat spisovou dokumentaci příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi. Výsledkem mého výzkumu by mělo být zjištění, jaký vliv mělo zavedení povinné výplaty části dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí na evidenci žadatelů pobírající tyto dávky; zda byl uvedený způsob výplaty dávky klienty akceptován.

1 SOCIÁLNÍ POLITIKA

Tato kapitola je zaměřena na seznámení s pojmy, které se týkají sociální politiky. Přiblížím principy sociální politiky, její subjekty a objekty. Popíši roli státu v sociální politice, neboť sociálně politická opatření, která uskutečňuje stát, jsou zákonodárnými akty, které jsou vázány na všechny obyvatele. Součástí této kapitoly je i vymezení sociálního zabezpečení v České republice včetně tří pilířů sociálního zabezpečení.

1.1 Vymezení sociální politiky

Vymezení pojmu sociální politika nelze definovat jednoznačně. Je třeba ji vnímat jako celek, který má své vlastní vazby a současně je provázán se společenským systémem. Její specifika se tedy odvíjí od země, ve které je sociální politika uplatňována, od doby, ve které je uplatňována, ale má i určité znaky, které jsou společné (Krebs, 2010, str. 19).

Vývoj sociální politiky je zaznamenán především v západních zemích během 20. století jako reakce na problémy v sociální oblasti. Jednalo se především o nezaměstnanost, podmínky bydlení, stav populace po zdravotní stránce a možnost vzdělání. Po ukončení druhé světové války se v západoevropských zemích projevila snaha o sociální stát, ale bohužel se u tohoto projektu projevila vysoká nákladovost a téměř žádná efektivita (Matoušek, 2008, str. 199).

Krebs uvádí, že sociální politika je primárně orientovaná na člověka, zabývá se rozvojem jeho podmínek k životu, vývojem osobnosti a kvalitou života (Krebs, 2010, str. 17).

Sociální politika je praktická aktivita zrovna tak jako vědní disciplína. Praktická aktivita sociální politiky je zřejmá ve vztahu jedinců a jejich podmínek sociálního života. Promítá se v jeho životě, v životě rodiny

a společnosti. Sám jedinec nemůže ovlivnit sociální podmínky, které jsou dané. U sociální politiky je na prvním místě především čelit ekonomickým a sociálním ohrožením, se kterými se může jednotlivec ve svém životě setkat. Sociální politika vytváří pro jedince a sociální skupiny příznivé podmínky pro jejich rozvoj (Potůček, 1995, str. 30).

Praktickou aktivitu sociální politiky zkoumá sociální politika jako vědní obor. Analyzuje procesy tvorby politiky, které se dotýkají vztahů jednotlivců a sociálních podmínek, které mají k dispozici ve svém životě. Hlavním jádrem poznávacích přístupů sociální politiky je ekonomie, právo, sociologie. Sociální psychologie, historie, pedagogika, medicína a jiné obory jsou především uplatňovány při řešení specifických problémů. Dále se zde ukotvují obory, které jsou specializované, např. sociální správa, sociální právo, sociální práce a podobné (Potůček, 1995, str. 33).

Jak uvádí Tomeš (2010, str. 31), sociální politika je soustředěna na sociální začleňování lidí. Jsou vytvářeny soustavy sociálních institucí, skrze které je dosahováno důstojného života občanů.

Dle Krebse (2010, str. 24-25) jsou v České republice v současnosti uplatňovány dva přístupy a s tím spojováno pojetí sociální politiky:

- Širší pojetí sociální politiky – vymezuje jednání státu a ostatních subjektů ovlivňujících sociální oblast společnosti. Jedná se o aktivity, které souvisejí přímo s životními podmínkami obyvatel. Toto pojetí sociální politiky má význam hlavně pro dlouhodobé úvahy o tom, jaký typ sociální politiky bude uplatňován, jaký bude zvolen sociální program a jak budou tvořeny sociální doktríny. Jedná se o náročný přístup, který je postupně vyvíjen. Uvedený přístup je nutný, neboť na sociální politiku je nahlíženo jako

na systém, který je provázán vazbami a s tím souvisejícími vazbami na okolní společnost.

- Užší pojetí sociální politiky – jejím cílem je zareagovat na různá sociální rizika a související negativní důsledky. Takovou sociální situací může být například invalidita, nemoc, stáří apod. Sociální politika v užším slova smyslu má za úkol zmírňovat nebo přímo odstraňovat sociální tvrdosti, které jsou součástí fungování tržního mechanismu, jedná se například o chudobu a nezaměstnanost. V tomto pojetí má své místo oblast zaměstnanosti a sociálního zabezpečení, které patří do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí.

Různorodost sociální politiky je podle Krebse (2010, str. 25) rozlišována podle přístupu, který volí k řešení svých problémů. Rozlišujeme aktivní (perspektivní) a pasivní (retrospektivní) sociální politiku:

- aktivní (perspektivní) sociální politika usiluje o prevenci. Na základě přijímání systémových opatření předchází sociálním problémům. Mění a upravuje sociální systém, jeho fungování anebo přijímá opatření, která napomáhají řešit možné následky sociálních problémů.
- pasivní (retrospektivní) sociální politika je zaměřena na řešení sociálních problémů, které již vznikly, reaguje tedy následně.

Z důvodu rozmanitosti sociální reality a s tím souvisejících problémů, které v určitých podmínkách s sebou přináší, je velmi různorodé zastoupení aktivních a pasivních prvků sociální politiky (Krebs, 2010, str. 25).

1.2 Objekty a subjekty sociální politiky

Sociální politika je proces, který je iniciován a řízen. Pro realizaci sociální politiky je důležité, pro koho je tvořena a rozvíjena sociální politika a kdo ji rozvíjí a tvoří (Tomeš, 2010, str. 101).

Objektem sociální politiky jsou obyvatelé (jednotlivec, rodina, sociální skupina), na které jsou opatření sociální politiky zaměřena a pro které jsou určena. Tyto objekty jsou různě strukturovány podle účelu opatření a podle charakteru opatření, např. z hlediska ekonomické aktivity, z hlediska pohlaví, příjmů a podobně (Krebs, 2010, str. 50).

Subjektem sociální politiky jsou aktéři, kteří svými schopnostmi, předpoklady, svou vůlí k činnosti v sociální oblasti mohou naplňovat řízení sociální politiky. Nejvýznamnějším subjektem sociální politiky je v současné době stát, který určuje cíle a úkoly sociální politiky (Krebs, 2010, str. 50 - 51).

1.3 Stát a jeho role v sociální politice

K zabezpečení sociálního pořádku a určitého řádu si společnost vytváří stát jako univerzální instituci, neboť vzniká potřeba stabilizace a upevnění společenských vztahů a zároveň je třeba zajistit potřeby jak jednotlivců, tak i celé společnosti (Večeřa, 1996, str. 11).

Dle Matouška a kol. (2001, str. 171–172) stát zaručuje občanům jejich práva, která jsou vymezena parlamentem, který přijímá soustavu zákonů a za jejich aplikaci odpovídá vláda současně s orgány místní a regionální správy. Sociální politiku provádí stát na úrovni ústřední nebo regionální, a to jednak přímo, nebo prostřednictvím orgánů samosprávy.

Matoušek uvádí (2008, str. 214), že pro existenci státu jsou hlavní tři prvky: území, obyvatelé a státní moc. Jedná se v podstatě o politickou organizaci společnosti na vymezeném území.

Dle Koldinské (2007, str. 45), pokud něco spravuje stát (např. v oblasti sociální správy), nabízí největší jistoty a záruky, ale současně může nastat situace, kdy chybí této správě efektivita a pružnost.

Role státu v sociální politice je považována za velmi významnou a nezastupitelnou. Stát je instituce sloužící k zabezpečení společenského řádu a fungování sociálního systému. V současné době je nejen politickou institucí, ale také sociální a právní. Zákonodárnými akty jsou sociálněpolitická opatření státu a z toho vyplývá, že mají všeobecný dosah. Jsou vázány na všechny obyvatele a týkají se všech sociálních skupin. Stát je ten, od kterého vychází impulz ohledně respektování a naplňování základních principů sociální politiky (Krebs, 2010, str. 74).

Účast a nezastupitelnost státu v sociální politice neustále narůstá, neboť svým občanům poskytuje podporu, pokud jsou ohroženi například poklesem nebo ztrátou příjmů (invalidita, nemoc, nezaměstnanost, stáří apod.). V těchto případech stát vytváří podmínky, aby si občané buď pomohli sami anebo s pomocí státu a měli tak zabezpečený určitý životní standard. Osoby dlouhodobě těžce nemocné, osoby tělesně nebo duševně postižené si nemohou zabezpečit příjmy vlastní prací a opět jsou zde opatření státu, která jim garantují přijatelné životní podmínky (Krebs, 2010, str. 75).

Ve 20. století se stát pomocí svých aktivit čím dál více začleňuje do sociální oblasti. Vedle nestátních subjektů je stát neodmyslitelným subjektem sociální politiky, díky kterému sociální politika nabývá legislativní a institucionální rámeček. Role státu v sociální politice narůstá a začíná se používat pojem „sociální stát“ (Krebs, 2010, str. 76).

Potůček (1995, str. 35) uvádí, že v sociálním státě je věcí veřejnou, v jakých sociálních podmínkách lidé žijí. Od státu se dostává pomoci

a podpory v rozlišných životních situacích jedinců, rodin, či sociálních skupin, které je mohou, ať již aktuálně nebo potencionálně, ohrožit.

Dle Matouška a kol. (2003, str. 25–26) není sociální stát uplatňující redistribuční funkci v souladu s tržní ekonomikou. Ve státě, který je sociální, je přítomen na jedné straně rozpor mezi rovností a sociální spravedlností a na druhé straně soutěživým tržním individualismem.

V sociálním státě je garantován minimální příjem pro občana a jeho rodinu ve výši životního minima, který je zprostředkováván sociálním zákonodárstvím. K předejití, zmírnění nebo k překonání sociálních rizik je v sociálním státě poskytováno sociální zabezpečení a v neposlední řadě jsou zajišťovány služby na kvalitní úrovni pro všechny občany bez rozlišení jejich společenského postavení (Mühlpachr, 2004, str. 9).

Koncepcí sociálního státu je především garance sociálních práv lidí prostřednictvím přiměřené občanské solidarity. Na jedné straně se jedná o právo občana vůči státu, na druhé straně je povinností jednotlivce přiměřená participace na solidaritě (Tomeš, 2010, str. 124).

Mezi základní a nezadatelná sociální práva garantovaná státem dle Tomeše (2010, str. 125) patří:

- právo na práci – každý jednatlivec má právo a možnost vydělat si na živobytí prací, kterou si zvolí anebo přijme;
- právo na uspokojivé pracovní podmínky – obsahem tohoto práva je spravedlivá mzda za stejnou práci, včetně genderové příslušnosti, dostatečný příjem na uspokojivý život zaměstnance i jeho rodiny, právo na placenou dovolenou apod.;

- právo na přiměřenou životní úroveň – jedná se hlavně o zlepšování životních podmínek, finance na bydlení, dostatečnou výživu;
- právo na rodinu – pomoc a ochranu rodině, která je základní jednotkou společnosti. Podpora založení rodiny a výpomoc při výchově a péči o nezletilé děti, ochrana matek před a po narození dítěte, pomoc a ochrana dětí před sociálním vykořisťováním a zaměstnáním, které by škodilo jejich zdraví či morálce. Stát stanoví věkovou hranici, kdy by měla být dětská práce zakázána a podle zákona trestána;
- právo na sociální zabezpečení – zde je obsaženo právo na veškeré druhy zaopatření a sociálního pojištění;
- právo na svobodu sdružování – každý může zakládat odborové organizace a vstupovat do odborových organizací na základě vlastního výběru. Odborové organizace mají právo na zakládání národních federací či konfederací. Je zde možnost i právo na stávku, která bude uskutečněna v souladu se zákony dotyčné země.

Prvořadým konceptem v sociálním státě je přerozdělování. Sociální stát má za úkol opět rozdělit to, co bylo trhem prvotně rozděleno. Cílem takového přerozdělování je prostřednictvím sociální politiky vytvořit předpoklady a podmínky pro občany, aby jim byl garantován odpovídající standard života, a to ne jako dávka, která je dobročinná, ale jako jejich sociální právo (Krebs, 2010, str. 78).

Model sociální politiky v České republice je utvářen s ohledem na socialistickou minulost naší republiky a současně souvisí se změnou společenského systému, ke kterému došlo v roce 1989. Původní etapa

socialistického vývoje byla založena na sociálních, ekonomických a politických předpokladech a zcela jiných podmínkách. Tento původní model byl založen na velké redistribuci, byl ekonomicky nákladný a podněcoval spíše k pasivnímu postoji a chování obyvatel. Stát jako celek potlačoval lidská práva a nebyl založen na svobodném konání. Celá společnost prochází transformací po roce 1989, je více prohlubována rozdílnost společnosti, nastávají majetkové nerovnosti. Vznikají nové sociální problémy, mezi které patří nezaměstnanost, se kterou úzce souvisí chudoba a sociální vyloučení. Tato situace vede k vytvoření odlišného modelu sociální politiky. Dochází k omezení velkorysosti státu v sociální oblasti a posilují se výkonové a reziduální prvky se snahou po účinné a úsporné sociální politice. Tato cesta byla zvolena nejen díky omezeným ekonomickým zdrojům a veřejným financím, ale byla nutná obnova individuální odpovědnosti za svůj životní standard a svůj osud, čímž by mělo dojít k podpoření aktivních postojů jedinců k práci a vytvoření podmínek pro prosperitu společnosti (Krebs, 2010, str. 56 – 57).

1.4 Systém sociálního zabezpečení v České republice

Za nejdůležitější nástroj sociální politiky je považováno sociální zabezpečení. Jedná se o soubor institucí, institutů a právních norem, které předcházejí možným sociálním rizikům a odstraňují nepříjemné následky, které mohou vzniknout na základě sociálních událostí. Těmito sociálními událostmi jsou myšleny nepříznivé situace občana, které jsou součástí běžného života. Nepříznivé situace většinou bývají spojeny s nežádoucími ekonomickými dopady na jedince. V některých případech je občan nemůže překonat sám a tak využije pomoci od státu. Komplexnost sociálního zabezpečení spočívá ve vytvoření příznivých podmínek života člověka v oblasti sociální pomoci, státní sociální podpory anebo v nemocenském a důchodovém pojištění. S pomocí sociálního zabezpečení je dosahováno

příznivých podmínek pro všeobecný sociální růst člověka (Gregorová, Galvas, 2005, str. 26-27).

V České republice na počátku 90. let minulého století byly vytvořeny tři relativně samostatné a přitom na sebe navazující systémy sociálního zabezpečení – sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. Uvedené systémy se od sebe navzájem odlišují ve třech hlavních znacích – jaká sociální situace se řeší, jakým způsobem jsou financovány dávky v jednotlivých systémech a způsob organizačního zabezpečení těchto systémů (Krebs, 2010, str. 177).

Sociální pojištění – dle § 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno, že systém zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, na nemocenské pojištění a dále příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

V rámci tohoto sociálního systému jsou řešeny sociální situace, na které se formou odložení části své současné spotřeby může občan do budoucna pojistit. Financování probíhá z pojistného placeného podle zákonem stanovených podmínek jak ze strany zaměstnavatele, tak ze strany zaměstnance. Toto pojištění se týká i osob, které jsou samostatně výdělečně činné. V moderních společnostech, ve kterých probíhá tržní ekonomika, se jedná o nejvíce preferovanou formu pojištění. V České republice jde o nejvhodnější formu k zajištění občanů v oblasti sociálních potřeb. Jedná se například o sociální události v souvislosti se ztrátou příjmů, např. v případě ošetřování člena rodiny, stáří, invalidity, nemoci a podobně. Sociální pojištění je projevem odpovědnosti jednotlivců k sobě a svojí rodině (Krebs, 2010, str. 177 – 178).

Státní sociální podpora – v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, je v § 1 ustanoveno, že dávky státní sociální podpory jsou nápomocny při úhradě nákladů ohledně výživy a ostatních základních potřeb rodin, dětí a dále jsou poskytovány při určených sociálních událostech.

System státní sociální podpory řeší sociální situace uznané v rámci společného společenského postoje jako hodné zřetele, tzn. události, kdy má svůj účel podpora jednotlivců a jejich rodin. Patří se např. narození dítěte, péče o dítě v jeho dětství a posléze v době přípravy na budoucí povolání apod. Dávky státní sociální podpory jsou financovány ze státního rozpočtu, tudíž v rámci solidarity společnosti. Tyto dávky vyplácejí úřady práce (Krebs, 2010, str. 178).

Jedná se o nepojistné sociální dávky, které patří mezi významné nástroje sociální politiky. Ne přímo co do objemu prostředků, které jsou jejich prostřednictvím redistribuovány, ale pro svoji specifickou úlohu, která je velmi důležitá pro osobní život příjemců těchto dávek (Průša, Víšek a Jahoda, 2014, str. 103).

Jak uvádějí Průša, Víšek a Jahoda (2014, str. 111), systém nepojistných sociálních dávek je nejčastěji užíván pro krytí příjmového deficitu osob s nízkými příjmy k řešení určitých kritických situací, které mohou tyto osoby potkat.

Některé dávky státní sociální podpory jsou poskytovány v závislosti na výši příjmu. Jak je uvedeno v § 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, mezi dávky, které jsou závislé na výši příjmu, patří porodné, přídavek na dítě a příspěvek na bydlení. V případě dávek státní sociální podpory rodičovský příspěvek a pohřebné není testován příjem.

Sociální pomoc – patří mezi nejstarší z forem přerozdělování a stát ji poskytuje pouze těm, kteří ji nejvíce potřebují. Jedná se o pomoc, která je poskytována subjektem pouze osobám, které jsou ve stavu nouze, k uspokojení základních potřeb v přiměřeném nebo nezbytném rozsahu. Pomoc je poskytována, až jsou vyčerpány ostatní zdroje – ze sociálního zabezpečení a státní sociální podpory, anebo jsou nedostačující k překlenutí nepříznivé sociální situace (Tomeš, 2010, str. 37).

Dle Krebse (2010, str. 178 – 179) cílem sociální pomoci je řešit sociální situace, které není jednatel schopen řešit vlastními silami, respektive ani s pomocí své vlastní rodiny. Jedná se o stav hmotné nebo sociální nouze. Sociální pomoc je poskytována formou sociálních služeb, dále formou sociálně-právní ochrany, formou dávek pomoci v hmotné nouzi a dávkami pro osoby se zdravotním postižením.

2 SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI

Název mé bakalářské práce je Vliv výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami na následné pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi. Dávky pomoci v hmotné nouzi se budou prolínat následujícím textem, a proto v této kapitole přiblížím, o jaké dávky se jedná, a ve stručnosti je popíši.

Poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. V rámci pomoci v hmotné nouzi jsou vypláceny opakující se dávky – příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení, a dále jednorázová dávka – mimořádná okamžitá pomoc.

Dle § 1 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, má každý nárok na základní sociální poradenství, které vede k řešení nebo předcházení hmotné nouze.

Prostřednictvím základního sociálního poradenství se poskytují osobám v hmotné nouzi informace, které přispívají k řešení jejich tíživé sociální situace s ohledem na jejich nedostatek finančních i věcných prostředků, které jsou zapotřebí k uspokojení základních životních potřeb (Beck a kol., 2012, str. 16).

Jak uvádí Beck a kol. (2012, str. 17), pojem hmotná nouze není v zákoně o pomoci v hmotné nouzi ani v žádném právním předpisu jasně definován. V některých ustanoveních zákona o pomoci v hmotné nouzi lze odvodit, že se jedná o sociální situaci osoby nebo více osob, které se pro účely pomoci v hmotné nouzi společně posuzují. Jedná se situace, kdy tyto osoby nemají dostatek finančních prostředků k uspokojování

základních životních potřeb, ale také ostatních předmětů, popř. služeb, které jsou potřebné k jejich životu.

2.1 Příspěvek na živobytí

Jednou z opakujících se dávek pomoci v hmotné nouzi je příspěvek na živobytí, který slouží k uspokojení základních životních potřeb osob, nacházejících se v hmotné nouzi.

V § 21 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno: *„Nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi podle § 2 odst. 2 písm. a), jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob (§9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí posuzovaných osob.“*

V § 24 – 29 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, je pro každou osobu zvlášť vymezena částka živobytí. Při stanovení částky živobytí je přihlíženo k příjmu posuzované osoby a ke snaze zvýšení příjmu vlastní prací. Dále je hodnocena možnost využití majetku, uplatnění nároků a pohledávek a dietního stravování. Výchozí hodnotou pro stanovení částky živobytí je existenční a životní minimum, které upravuje zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. V § 1 odst. 1 tohoto zákona se uvádí: *„Tento zákon stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů (dále jen "příjem") fyzických osob (dále jen "osoba") k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.“*

Příspěvek na živobytí slouží k úhradě základních životních potřeb vyjma nákladů na bydlení. Je určen především na úhradu stravy, obuvi, dopravy, vzdělání, ošacení a podobně (Šabatová a kol., 2017, str. 13).

Výše příspěvku na živobytí je upraven v § 23 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Zde je stanoveno, že výše příspěvku na živobytí je rozdíl mezi částkou živobytí osoby a jejím příjmem. Pro účely této dávky pomoci v hmotné nouzi se za příjem považuje příjem osoby snížený o přiměřené náklady na bydlení. Těmito přiměřenými náklady na bydlení se rozumí odůvodněné náklady na bydlení, maximálně do výše 30 %, v Praze do 35 % příjmu osoby nebo společně posuzovaných osob.

2.2 Doplatek na bydlení

Základní dávkou řešící pomoc s úhradami nákladů na bydlení je příspěvek na bydlení, který je poskytován na základě zákona o státní sociální podpoře. Lze tedy říci, že skrze příspěvek na bydlení je státem poskytována pomoc pro užší okruh příjemců dávek, neboť tyto dávky jsou vypláceny pouze těm, kteří mají standardní formu bydlení (vlastnická, družstevní nebo nájemní forma). Dávku doplatek na bydlení lze poskytnout i do jiných forem bydlení. Vzhledem k tomu, že pomoc v hmotné nouzi je považována za poslední záchrannou síť, je možné dávku doplatek na bydlení poskytnout i osobám, které nemají nárok na dávku státní sociální podpory příspěvek na bydlení. Jedná se především o nestandardní formy bydlení anebo si osoba v hmotné nouzi nemůže přihlásit v bytě trvalý pobyt (Šabatová a kol., 2017, str. 156).

Dávkou pomoci v hmotné nouzi doplatek na bydlení je řešen nedostatečný příjem k uhrazení nákladů na bydlení. V § 33 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno, za jakých podmínek je možné doplatek na bydlení poskytnout. Dále je v § 33 a) výše uvedeného zákona uvedena definice bytu, obytného prostoru a ubytovacího zařízení, v § 33 b) jsou specifikovány standardy kvality bydlení. Problematika případu hodného zvláštního zřetele je řešena

v § 33 c) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

2.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Mimořádná okamžitá pomoc je dávkou jednorázovou a fakultativní. Při výplatě fakultativní dávky je zapotřebí správního uvážení orgánu pomoci v hmotné nouzi, který rozhodne o přiznání nebo nepřiznání mimořádné okamžité pomoci. Pro přiznání mimořádné okamžité pomoci se nemusí osoba nacházet v hmotné nouzi stanovené pro příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení, ale samotná situace žadatele je tak specifická, že bez pomoci ze strany státu v rámci mimořádné okamžité pomoci ji nedokáže sama vyřešit (Beck a kol., 2012, str. 106).

V § 2 odst. 3-6 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, jsou taxativně uvedeny případy, ve kterých lze poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc. Jedná se o níže uvedené situace:

- osobě hrozí vážná újma na zdraví;
- osobu postihla mimořádná událost;
- osoba nemá dostatečné prostředky na úhradu jednorázového výdaje;
- osoba nemá dostatečné prostředky na náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby;
- osoba nemá dostatečné prostředky k úhradě nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí;

- osobě hrozí sociální vyloučení.

Mimořádná okamžitá pomoc je dále upravena v § 36-37 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. V § 36 jsou uvedeny podmínky nároku na mimořádnou okamžitou pomoc a v § 37 jsou uvedeny výše mimořádné okamžité pomoci.

Dávka mimořádné okamžité pomoci se vyplácí vždy bezodkladně.

V rámci této kapitoly jsem přiblížila druhy dávek, které jsou v systému pomoci v hmotné nouzi Úřadem práce České republiky vypláceny. Prostřednictvím výše uvedených dávek pomoci v hmotné nouzi jsou zajišťovány základní životní podmínky fyzických osob, které se nacházejí v hmotné nouzi.

3 VÝPLATA DÁVEK POMOCI V HMOTNÉ NOUZI

V mé bakalářské práci se budu blíže zabývat výplatou dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami, a tudíž je vhodné přiblížit způsoby vyplácení těchto dávek.

3.1 Způsoby výplaty dávek v pomoci v hmotné nouzi

Způsoby výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi jsou upraveny v § 43 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Plátce dávky určuje způsob výplaty k přihlédnutím ke schopnostem a možnostem osoby v hmotné nouzi s touto dávkou hospodařit, a aby byla využita k účelu, ke kterému je určena. Dávka je vyplácena v české měně a to:

- v hotovosti,
- převodem na platební účet, který si určila oprávněná osoba, jiný příjemce dávky anebo zvláštní příjemce dávky,
- prostřednictvím poštovní poukázky,
- prostřednictvím poukázky na hmotnou pomoc v zařízení poskytujícím sociální služby,
- prostřednictvím poukázek, které opravňují k nákupu zboží v určené hodnotě,
- prostřednictvím poukázky na přímý odběr zboží ve stanovené hodnotě,
- přímou úhradou částek, ke kterým je příjemce dávky nebo společně posuzovaná osoba v hmotné nouzi zavázána.

Dávka pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení je vyplácen v kalendářním měsíci, na který náleží. V případě příspěvku na živobytí je v případě, že příjemce dávky nedokáže s větší částkou finančních prostředků hospodařit, možnost poskytovat příspěvek na živobytí týdně nebo dokonce denně. Bezodkladně se vyplácí pouze mimořádná okamžitá pomoc.

3.2 Výplata dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, § 43, umožňoval již od účinnosti tohoto zákona, tj. od roku 2007, výplatu typizovanými poukázkami jako jeden ze způsobů výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi. Rozhodnutí o způsobu výplaty typizovanými poukázkami bylo vždy v kompetenci plátce těchto dávek, což je orgán pomoci v hmotné nouzi, který musí přihlížet k potřebám žadatele a společně posuzovaných osob.

Novelou zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, která byla účinná od 1. 6. 2017, došlo ke změně výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami. Tato novela určovala, že úřad práce bude provádět část výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí poukázkami příjemci dávky, pobírajícímu tuto dávku déle jak 6 měsíců v posledních 12 měsících. Novela stanovuje, že nejméně 35% a maximálně 65% přiznané dávky se vyplatí poukázkami, které příjemce opravňují k nákupu zboží ve stanovené hodnotě. Tato šestiměsíční lhůta se počítala od 1. 6. 2017, což znamená, že úřady práce poprvé od 1. 12. 2017 začaly vyplácet poukázkami příspěvek na živobytí (Zákon č. 98/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, § 43).

Dle Šabatové a kol. (2017, str. 272-273) nebylo toto plošné opatření vhodné pro všechny příjemce. Jednak z důvodu nedostupnosti obchodů, které tyto poukázky přijímaly, a dále také v případě hospitalizace příjemce například v psychiatrické léčebně. Toto opatření se nejevilo jako přijatelné také pro osoby, které mají lékařem doporučeno dietní stravování a nakupují potraviny ve specializovaných prodejnách a tyto prodejny nepřijímají poukázky. Úřad práce by měl dle Šabatové a kol. k těmto specifickým situacím přihlížet při určování procent z dávky, která budou vyplácet příjemcům poukázkami při výplatě dávky příspěvku na živobytí.

Od 1. 1. 2019 je účinný zákon č. 309/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje v § 43 příjemce typizovaných poukázek. Typizované poukázky nejsou nově vyplaceny příjemci dávky, u kterého výše příspěvku na živobytí nepřesáhne 500,- Kč. A dále kdy je příjemce nebo osoba s příjemcem osobou společně posuzovanou, poskytující péči dítěti do věku 10 let, které je závislé na pomoci jiné osoby v I. (lehká závislost), II. (středně těžká závislost), III. (těžká závislost) nebo IV. stupni (úplná závislost) v případě, že tato osoba byla uvedena v žádosti o příspěvek na péči jako osoba, která poskytuje pomoc této osobě. Dále § 43 uvádí výčet osob, kterým nebude výplata dávek v typizovaných poukázkách vyplacena. Jedná se o osoby, kterým se poskytuje zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních a tato péče trvá celý kalendářní měsíc. Rovněž tyto poukázky neobdrží osoby, kterým je poskytována pobytová sociální služba, nebo osoby, kterým byla omezena svéprávnost na základě pravomocného rozsudku soudu, a osobám, které mají přiznanou invaliditu III. stupně. Výplata dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí není formou poukázek realizována také osobám, kterým byl přiznán příspěvek na péči ve III. anebo ve IV. stupni, a také osobám starším 70 let.

Za uvedené typizované poukázky lze zakoupit potraviny, nápoje, školní pomůcky, ošacení, obuv, základní hygienické zboží apod. V žádném případě nelze za poukázky nakoupit tabákové výrobky a alkohol. Nejsou určeny k nákupu léků nebo jejich doplatků. Poukázky je možné uplatnit v těch prodejnách, které mají uzavřené smlouvy s konkrétním dodavatelem poukázek. Seznam těchto prodejen je dostupný na příslušném kontaktním pracovišti úřadu práce (MPSV, 2018).

V § 43 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno, že poukázky se mohou využít k výplatě:

- části dávky příspěvku na živobytí;
- mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje;
- části mimořádné okamžité pomoci z důvodu osobě hrozící újmy na zdraví;
- mimořádné okamžité pomoci na úhradu nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte, na zabezpečení nezbytných činností, které souvisí se sociálně-právní ochranou dětí;
- mimořádné okamžité pomoci při úhradě nákladů, které souvisejí s pořízením nebo opravou základních předmětů dlouhodobé potřeby.

Typizované poukázky akceptují potřeby příjemce a daného kontaktního pracoviště úřadu práce. Jejich nominální hodnota je stanovena na 20, 25, 30, 50, 100, 200 a 500 Kč (Karhánková, 2017, Čl. II).

Karhánková (2017, Čl. VI.) v rámci vnitřního řídicího aktu Úřadu práce České republiky dále uvádí, že platnost těchto typizovaných poukázek je časově omezená, zpravidla to bývá jeden kalendářní rok. Jsou vydávány na pokladně příslušného úřadu práce, přebírány osobně příjemcem nebo zákonným zástupcem, popřípadě opatrovníkem. Typizované poukázky je možné předat i osobě, která má plnou moc udělenou v souladu s občanským zákoníkem. Pokud není možné poukázky předat osobně, zasílají se prostřednictvím České pošty jako Cenné psaní.

Touto kapitolou jsem chtěla přiblížit výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi, tak jak ukládá zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Zařadila jsem zde i zákon č. 309/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Platnost uvedeného zákona je od 1. 1. 2019 a je v něm upravena změna výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí formou typizovaných poukázek. Tento zákon upravuje okruh příjemců části výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí formou typizovaných poukázek.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části se budu blíže zabývat výplatou dávek pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí, neboť tématem bakalářské práce je vliv výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi typizovanými poukázkami na následné pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi. Konkrétně se budu zabývat případy na oddělení hmotné nouze na Kontaktním pracovišti Vyškov, Krajské pobočky Brno, Úřadu práce ČR.

4.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi prostřednictvím typizovaných poukázek pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi na úřadě práce – Krajské pobočce Brno, Kontaktním pracovišti Vyškov na základě zákona č. 98/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Abych naplnila cíl bakalářské práce, byla zvolena skupina klientely, která k danému datu, tj. k 1. 12. 2017, splňovala podmínku 6 měsíců pobírání dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí, a tato skupina byla zkoumána v následujících 6 měsících, jak se změnila vlivem přechodu výplaty dávky hmotné nouze příspěvku na živobytí formou typizovaných poukázek.

V rámci empirické části mé bakalářské práce chci zodpovědět výzkumnou otázku, která zní: Způsobilo zavedení povinné výplaty části dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách změnu počtu klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi?

4.2 Metodika

V bakalářské práci provedu analýzu výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi v typizovaných poukázkách před a po novelizaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, která je účinná do 1. 6. 2017. Výzkum bude prováděn kvantitativní metodou, formou analýzy spisové dokumentace příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi na úřadě práce – Krajské pobočce Brno, Kontaktním pracovišti ve Vyškově. Veškerá data byla čerpána ze spisové dokumentace a z programu OKnouze, který zpracovává dávky pomoci v hmotné nouzi vyplácené úřadem práce. Vzhledem k tomu, že jsem byla v době empirického výzkumu zaměstnána na Úřadu práce České republiky, Kontaktním pracovišti ve Vyškově, na oddělení hmotné nouze, bylo mi se souhlasem vedoucí nepojistných sociálních dávek umožněno provést analýzu spisové dokumentace.

Pro praktickou část mé bakalářské práce byly cílovou skupinou osoby, které se nacházely v hmotné nouzi a pobíraly dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí. Současně tyto osoby patřily do kategorie, kdy žadatel v posledních 6 měsících před novelizací zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, tj. od 1. 12. 2016, pobíral uvedený příspěvek na živobytí. Část výplaty dávky hmotné nouze příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami byla poprvé dle novelizace povinně vyplacena od 1. 12. 2017 a z tohoto důvodu byl vybrán výzkumný soubor žadatelů, kteří k tomuto datu pobírali dávku hmotné nouze déle než 6 měsíců a méně nebo rovno 12 měsícům před povinnou výplatou části dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami.

Na základě mých profesních zkušeností a závěrů výzkumu, který provedla v roce 2017 Klára Hradská ve své bakalářské práci, jsem si vybrala jako výzkumný soubor žadatele, kteří jsou jednotlivci a nepobírají dávku

pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí déle než jeden rok k datu 1. 12. 2017. Pro upřesnění uvádím, že jednotlivec je osoba, která podle § 4 zákona č. 110/2006 Sb., zákon o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, není společně posuzována s jinou osobou.

Hradská (2017, str. 55) ve své bakalářské práci uvádí, že: „Z mého šetření je zřejmé, že respondenti pobírající dávku méně než jeden rok hodnotí výši příspěvku na živobytí jako nedostačující, což se potvrdilo i v otázce zabírající se pocitem chudoby, kde respondenti pobírající dávku méně než jeden rok, uvedli, že se cítí být chudí. Respondenti pobírající dávku déle než rok hodnotí příspěvek na živobytí jako vyhovující a necítí se být ohroženi chudobou.“

Na základě mých profesních zkušeností mohu i já konstatovat, že žadatelé o dávky pomoci v hmotné nouzi, kteří tyto dávky pobírali déle než rok, neměli žádnou motivaci nastoupit do zaměstnání a zvýšit si tak příjem vlastním přičiněním. Naučili se s dávkami pomoci v hmotné nouzi hospodařit a přizpůsobili svůj životní styl příjmu, který měli. Svědčí o tom i skutečnost, že za dobu, po kterou jsem vyplácela původně dávky sociální potřebnosti a následně dávky pomoci v hmotné nouzi, jsem řešila uvedené dávky již s třetí generací v rámci jedné rodiny.

Jak jsem již výše zmínila, výzkumným soubor tvoří příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí – jednotlivci pobírající tyto dávky na Úřadu práce České republiky, Kontaktním pracovišti ve Vyškově. Pro výzkum jsem si stanovila tato kritéria:

- kontaktní pracoviště úřadu práce Vyškov;
- věk 18 – 39 let;
- věk 40 let a více;
- období evidence žadatele na dávkách pomoci v hmotné nouzi;

- důvod ukončení pobírání dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí.

Kritérium - Kontaktní pracoviště Vyškov - jsem si zvolila z důvodu mého dřívějšího zaměstnání a z hlediska místní příslušnosti pro žadatele v rámci okresu Vyškov.

Druhé kritérium - věk 18 – 39 let – jsem vybrala na základě mých profesních zkušeností, kdy se lépe zaměstnávají uchazeči o zaměstnání ve věku přibližně do 40 let. Hranici 18 let jsem zvolila z důvodu, že dítě mladší 18 let se pro dávky hmotné nouze společně posuzuje se svými rodiči. Nemůže tedy být posuzováno samostatně jako jednotlivec.

Třetí kritérium – věk 40 let a více – bylo mnou zvoleno z důvodu menších pracovních příležitostí v této věkové kategorii.

Čtvrtým kritériem je období evidence žadatele na dávkách pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí od 1. 12. 2016 do 31. 5. 2018, neboť jsem zkoumala v následujících 6 měsících, jak se uvedený výzkumný soubor změnil vlivem přechodu výplaty dávky hmotné nouze příspěvku na živobytí formou typizovaných poukázek. Uvedené kritérium jsem zvolila na základě mých profesních zkušeností, které byly podpořeny výzkumem v roce 2017, který uskutečnila Klára Hradská (2017) ve své bakalářské práci na téma: *„Optimální výše dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí očima klientů.“* Ve své bakalářské práci Hradská zkoumala, jaká výše dávky pomoci v hmotné nouzi je pro klienty optimální z pohledu klienta, který pobírá tyto dávky krátkodobě a z pohledu klienta pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi dlouhodobě. Je skutečností, že žadatelé pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi déle než rok přivyknou výši dávky, ztratí zájem hledat si zaměstnání a vyhovuje jim takový styl života. Z tohoto důvodu bylo zvoleno období 12 měsíců před první výplatou části dávky pomoci

v hmotné nouzi příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách. Poprvé byla povinná část výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí na základě novelizace zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, vyplacena v měsíci prosinci 2017. Uvedené kritérium zachycuje, kdy byla podána žádost o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí a kdy bylo ukončeno pobírání těchto dávek. Vzhledem k tomu, že dávky pomoci v hmotné nouzi jsou vypláceny za celý kalendářní měsíc, je vždy zvoleno datum evidence žadatele k prvnímu dni v měsíci i když byla žádost podaná v průběhu měsíce.

Páté a poslední kritérium – důvod ukončení pobírání dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí je uvedeno, aby na základě tohoto výzkumu bylo zjištěno, zda žadatel ukončil evidenci na hmotné nouzi z důvodu části výplaty dávky hmotné nouze příspěvek na živobytí v typizovaných poukázkách anebo z jiného důvodu. Žadatelé o dávku pomoci v hmotné nouzi nemusejí sdělovat, z jakého důvodu končí svoji evidenci žadatelů na hmotné nouzi. Pokud žadatel oznámí při ústním jednání, které se zaznamenává do protokolu, že nastoupil do zaměstnání a předloží pracovní smlouvu, má možnost následně dokládat příjem z výdělečné činnosti na oddělení hmotné nouze. Na základě výše příjmů, které doloží, je mu i nadále vyplácena dávka pomoci v hmotné nouzi anebo je dávka odejmuta. Jestliže žadatel požádá o odejmutí dávky pomoci v hmotné nouzi na vlastní žádost k určitému datu, tato dávka je mu odejmuta. Je tedy zcela na klientovi, zda oznámí na oddělení hmotné nouze, z jakého důvodu končí svoji evidenci žadatelů o dávky pomoci v hmotné nouzi.

Data získaná ze spisové dokumentace byla zpracována v záznamovém archu. Vyhodnocením těchto dat se pokusím nalézt odpověď na výzkumnou otázku, zda způsobilo zavedení povinné výplaty části dávky

pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí v typizovaných poukázkách změnu počtu klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi.

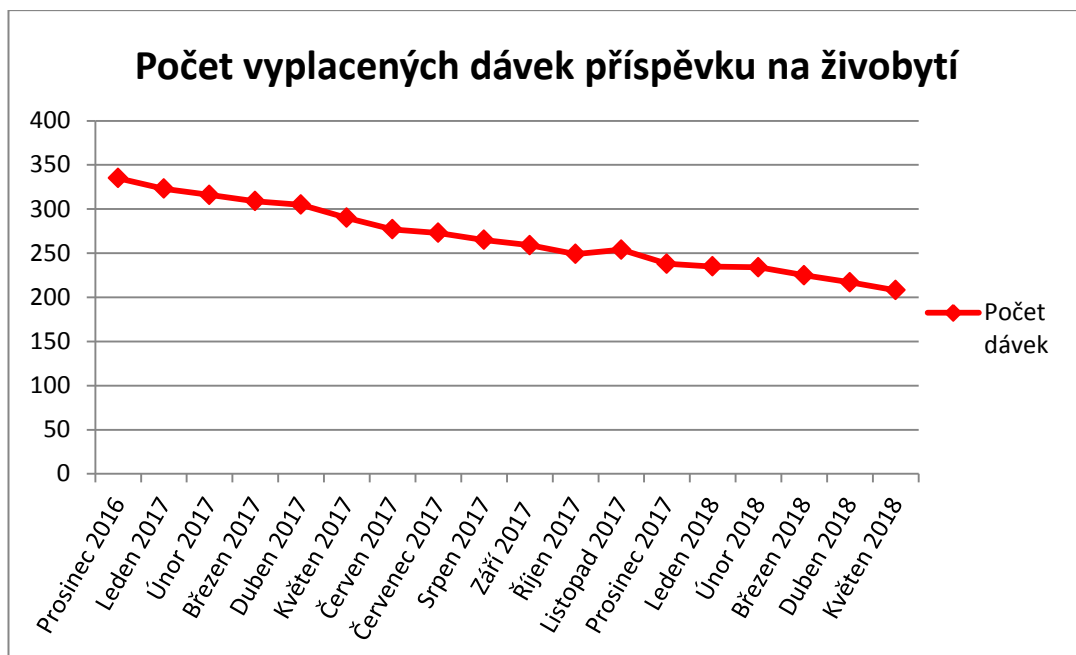
Jak jsem již zmínila, data byla čerpána ze spisové dokumentace a z programu OKnouze, který zpracovává dávky pomoci v hmotné nouzi vyplácené úřadem práce. Do programu OK nouze mají přístup zaměstnanci na oddělení hmotné nouze. V tomto programu jsou shromažďována data o klientech, která mají vliv na výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi. Z uvedené aplikace jdou filtrovat data ohledně výplat dávek podle druhu dávky pomoci v hmotné nouzi a výše této dávky. Z aplikace lze rovněž zjistit období evidence žadatelů jako uchazečů o zaměstnání na úřadu práce.

4.3 Analýza výzkumu a interpretace získaných dat

Obsahem následující kapitoly je zkoumání získaných dat a jejich interpretace.

Na základě výzkumného souboru a sledovaného období, kdy podmínkou bylo, že žadatel v posledních šesti měsících před novelizací zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, která byla účinná od 1. 6. 2017, pobíral dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců a méně nebo rovno 12 měsíců před povinnou výplatou části dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami, chci zodpovědět výzkumnou otázku.

Pro přiblížení, jaký byl objem vyplacených dávek pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí, uvádím přehled těchto vyplacených dávek za sledované období prosinec 2016 až květen 2018 na oddělení hmotné nouze Úřadu práce ČR, Kontaktním pracovišti ve Vyškově.

Graf 1: Počet vyplacených dávek příspěvku na živobytí
 Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov

Z grafického přehledu lze vyčíst, že výplata dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí na Kontaktním pracovišti úřadu práce ve Vyškově se postupně snižovala. V měsíci prosinci 2016 bylo vyplaceno 335 příspěvků na živobytí a během roku 2017 došlo k poklesu těchto vyplacených dávek. V prosinci 2017 již bylo vyplaceno pouze 238 dávek. Během roku 2017 byla výplata dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí snížena o 97 dávek. Počet žadatelů neustále klesal i v následujícím sledovaném období, což bylo hlavně způsobeno snížením nezaměstnanosti v rámci okresu Vyškov.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV, 2019) v rámci zveřejňování statistických údajů uvádí, že v okrese Vyškov byla v prosinci 2016 míra nezaměstnanosti ve výši 3,6 %. V prosinci 2017 se snížila míra nezaměstnanosti na 2,8 % a na konci sledovaného období v rámci mého výzkumu, tj. v květnu 2018, činila míra nezaměstnanosti 2,1 %.

Můj výzkumný soubor se skládá z 32 žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí, kteří splňují kritéria nastavená v tomto empirickém šetření. Jedná se o klienty, kteří si podali žádost o dávky pomoci v hmotné nouzi v rozmezí od 1. 12. 2016 do 30. 6. 2017 a u kterých byla podle novelizace zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, poprvé od 1. 12. 2017 vyplacena část příspěvku na živobytí formou typizovaných poukázek. Pro přehlednost byli tito klienti seřazeni podle data podání žádosti o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí. V rámci zajištění anonymity jsem výše uvedeným klientům přiřadila pořadová čísla. Výzkumný soubor tvoří muži a ženy, jejichž věková hranice je od 18 roků, neboť dítě mladší než 18 roků je společně posuzováno se svými rodiči jako nezaopatřené dítě a tudíž není posuzováno jako jednotlivec.

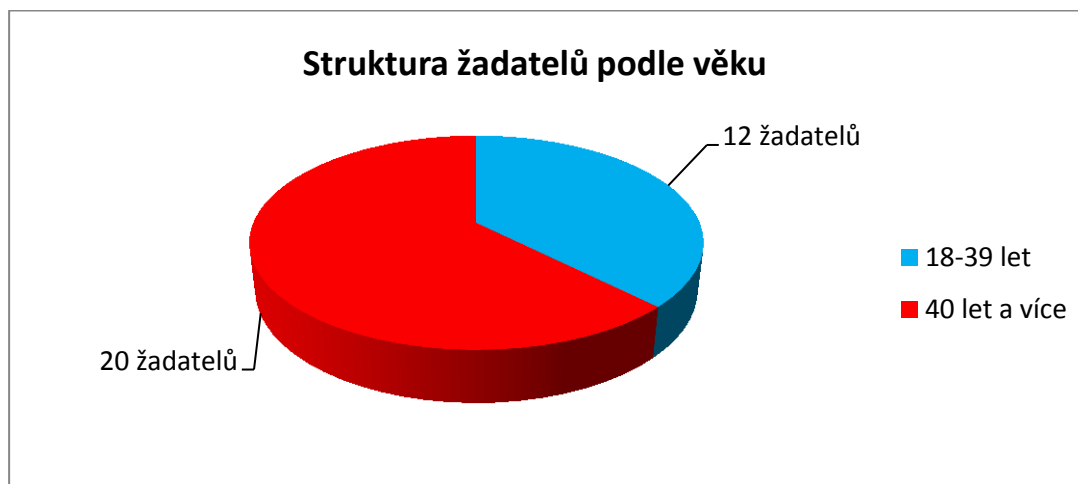
Analyzovaná data jsou seřazena v tabulce 1 a následně pro větší přehlednost graficky zpracována.

Tab. 1: Přehled žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí na Kontaktním pracovišti ve Vyškově

Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov

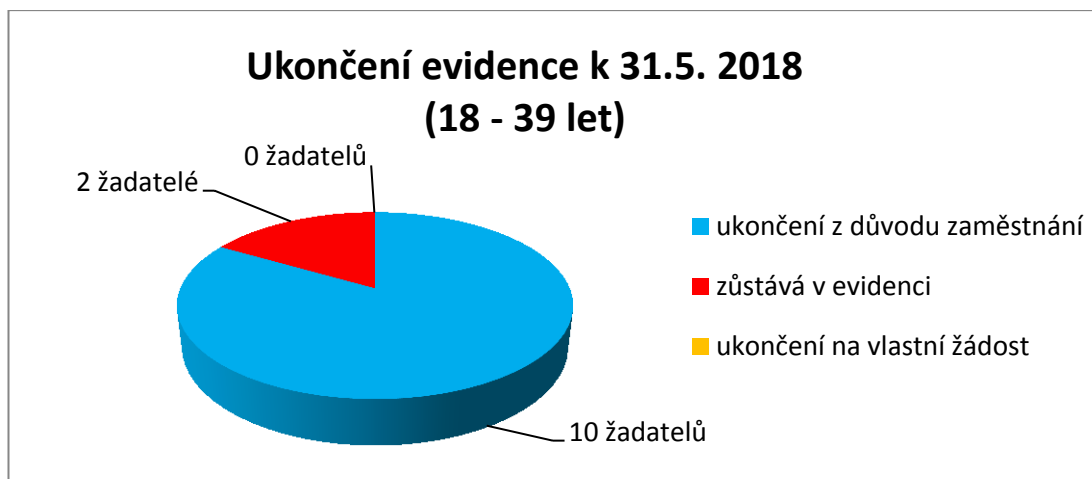
Kontaktní pracoviště	Žadatel/ka	Věk		Období evidence na hmotné nouzi		Důvod ukončení evidence
		18-39	40 let a více	Počátek evidence	Ukončení evidence	
Vyškov	1	ano		01.12.2016	31.01.2018	zaměstnání
Vyškov	2	ano		01.12.2016	31.03.2018	zaměstnání
Vyškov	3		ano	01.12.2016	30.04.2018	zaměstnání
Vyškov	4	ano		01.12.2016	ne	
Vyškov	5		ano	01.01.2017	30.04.2018	na vlastní žádost
Vyškov	6		ano	01.01.2017	31.03.2018	zaměstnání
Vyškov	7	ano		01.01.2017	31.05.2018	zaměstnání
Vyškov	8	ano		01.01.2017	31.03.2018	zaměstnání
Vyškov	9		ano	01.01.2017	30.04.2018	zaměstnání
Vyškov	10		ano	01.02.2017	31.12.2017	zaměstnání
Vyškov	11		ano	01.02.2017	ne	
Vyškov	12		ano	01.02.2017	ne	
Vyškov	13		ano	01.02.2017	31.05.2018	na vlastní žádost
Vyškov	14		ano	01.02.2017	ne	
Vyškov	15	ano		01.02.2017	31.05.2018	zaměstnání
Vyškov	16		ano	01.02.2017	ne	
Vyškov	17		ano	01.03.2017	ne	
Vyškov	18	ano		01.03.2017	28.02.2018	zaměstnání
Vyškov	19		ano	01.03.2017	28.02.2018	na vlastní žádost
Vyškov	20		ano	01.03.2017	31.03.2018	zaměstnání
Vyškov	21		ano	01.03.2017	ne	
Vyškov	22	ano		01.03.2017	ne	
Vyškov	23	ano		01.04.2017	30.04.2018	zaměstnání
Vyškov	24	ano		01.04.2017	31.03.2018	zaměstnání
Vyškov	25		ano	01.04.2017	ne	
Vyškov	26	ano		01.04.2017	31.03.2018	zaměstnání
Vyškov	27		ano	01.04.2017	ne	
Vyškov	28	ano		01.04.2017	28.02.2018	zaměstnání
Vyškov	29		ano	01.04.2017	28.02.2018	zaměstnání
Vyškov	30		ano	01.04.2017	30.04.2018	na vlastní žádost
Vyškov	31		ano	01.05.2017	ne	
Vyškov	32		ano	01.05.2017	31.12.2017	zaměstnání

Věkové skupiny 18-39 let a 40 let a více jsou obsahem grafu č. 2. Z uvedeného grafu je zřejmé, že u věkové skupiny 18 – 39 let je méně žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi než u druhé věkové skupiny 40 let a více. U první stanovené věkové skupiny (18-39 let) je 12 žadatelů oproti druhé stanovené věkové skupiny 40 let a více, ve které je evidováno 20 žadatelů.

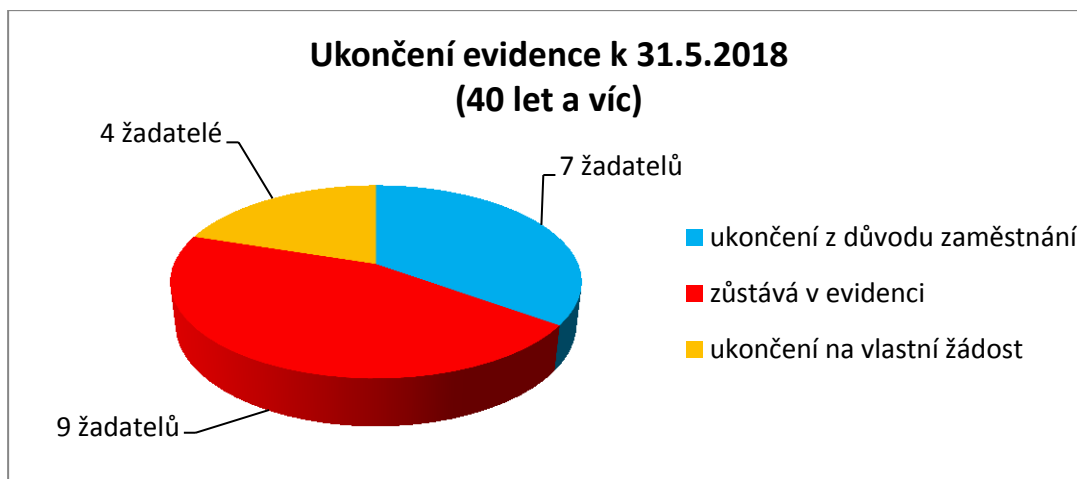
Graf 2: Struktura žadatelů podle věku
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov

Graf č. 3 znázorňuje první stanovenou věkovou skupinu 18-39 let. U této věkové skupiny jsem zkoumala, kolik žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí si našlo zaměstnání v následujících šesti měsících od první povinné výplaty části příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách, tj. od 1. 12. 2017. Dále jsem u výzkumného souboru zkoumala ukončení evidence na vlastní žádost anebo kolik žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi zůstalo v evidenci na oddělení hmotné nouze. Z grafu je patrné, že z 12 žadatelů ve věku 18 – 39 let si 10 osob našlo zaměstnání a 2 zůstaly v evidenci. Žádný z žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí neukončil evidenci na vlastní žádost. Nikdo z žadatelů v této stanovené věkové skupině neuvedl, že končí evidenci na oddělení hmotné nouze z důvodu výplaty části dávky příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami.

Graf 3: Ukončení evidence k 31. 5. 2018 (věková skupina 18 – 39 let)
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov

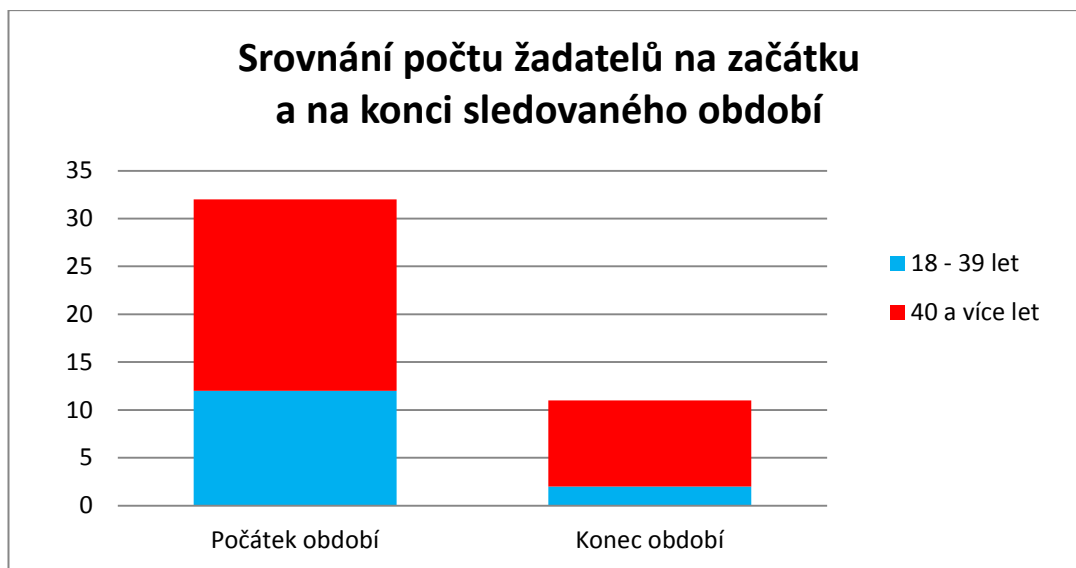
Obsahem grafu č. 4 je zaměření se na druhou stanovenou věkovou skupinu 40 let a více a výzkum stejných skutečností jako u první věkové skupiny (18-39 let). Opět jsem zkoumala, kolik žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí si našlo zaměstnání v následujících šesti měsících od první povinné výplaty části příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách, tj. od 1. 12. 2017. Dále jsem zkoumala, kdo ukončil evidenci na vlastní žádost a kolik žadatelů zůstalo i nadále v evidenci žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí. Z grafu lze vyčíst, že z 20 žadatelů si našlo zaměstnání 7 žadatelů, 4 žadatelé požádali o odejmutí dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí (ukončení na vlastní žádost) a v evidenci zůstalo 9 žadatelů. I v této věkové skupině 40 let a víc žádný z žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi neukončil pobírání dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí na základě povinné výplaty části příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách. Nikdo z žadatelů v této stanovené věkové skupině neuvedl, že končí evidenci na oddělení hmotné nouze z důvodu výplaty části dávky příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami.

Graf 4: Ukončení evidence k 31. 5. 2018 (věková skupina 40 let a víc)
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov

Pro větší přehlednost jsem do sloupcového grafu č. 5 zaznamenala, jak se v průběhu sledovaného období změnil celkový počet žadatelů s ohledem na jejich věk. Toto sledované období bylo v rozmezí od 1. 12. 2016 do 31. 5. 2018. Z počátečního stavu 32 žadatelů, v poměrném zastoupení 12 žadatelů ve věkové skupině 18 - 39 let a 20 žadatelů ve věkové skupině 40 let a více, bylo na konci sledovaného období, tj. do 30. 5. 2018, 11 žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí, v poměrném zastoupení 2 žadatelé ve věkové skupině 18 - 39 let a 9 žadatelů ve věkové skupině 40 let a více. Ve sledovaném období ukončilo evidenci žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí více klientů ve věkové skupině 18 – 39 let než ve věkové skupině 40 let a více.

Z uvedeného vyplývá, že přibližně dvě třetiny žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi ukončily evidenci žadatelů na oddělení hmotné nouze v průběhu sledovaného období a jedna třetina i nadále pobírala dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí.

Graf 5: Srovnání počtu žadatelů na začátku a na konci sledovaného období
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov

Na základě provedeného výzkumu bylo zjištěno, že žádný z žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí neuvedl, že chce ukončit svoji evidenci z důvodu výplaty části dávky příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami. Ve zkoumaném souboru ukončili 4 žadatelé z původních 32 žadatelů evidenci na dávkách pomoci v hmotné nouzi na vlastní žádost, ale není prokázáno, že tak bylo učiněno z důvodu výplaty části dávky hmotné nouze příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami.

Na Kontaktním pracovišti úřadu práce ve Vyškově jsou vydávány typizované poukázky ve výši 25,- Kč a 50,- Kč (Příloha č. 2). Výplata části dávky příspěvku na živobytí je poskytována v dolní hranici 35 % a horní hranici 45 % přiznané dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí. Každý žadatel o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí obdrží při výplatě dávky seznam prodejen, které v okrese Vyškov akceptují typizované poukázky poskytnuté úřadem práce (Příloha č. 3). Od 1. února 2018 přijímá typizované poukázky tohoto typu i síť prodejen Penny.

Úkolem mého výzkumu bylo nalézt odpověď na výzkumnou otázku, zda způsobilo zavedení povinné výplaty části dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách změnu počtu klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi. Po zavedení typizovaných poukázek někteří žadatelé svoji evidenci na hmotné nouzi ukončili, a proto se lze domnívat, že byl jejich odchod podpořen úpravou způsobu výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi. Ani v jednom případě z uvedeného výzkumného souboru se však s jistotou nepotvrdilo, že právě povinnost výplaty části dávky typizovanými poukázkami měla vliv na ukončení evidence žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí. Klienti nejčastěji jako důvod ukončení evidence na hmotné nouzi uváděli nástup do zaměstnání. Nikdo z žadatelů o dávky pomoci v hmotné nouzi neoznámil při ukončení evidence, že tak činí na základě výplaty části této dávky typizovanými poukázkami. Nelze tedy s určitostí konstatovat, že zavedení povinné výplaty části dávky typizovanými poukázkami mělo vliv na změnu počtu klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi.

Novelizací zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, která je účinná od 1. 6. 2017, sice došlo ke změně způsobu části výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí, ale na základě mého výzkumu lze usuzovat, že ani zavedení povinné části výplaty dávky příspěvku na živobytí typizovanými poukázkami se nijak nepromítlo ve změně počtu žadatelů o dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi prostřednictvím typizovaných poukázek u klientů pobírajících dávky pomoci v hmotné nouzi před a po novelizaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, která je účinná od 1. 6. 2017, konkrétně na Kontaktním pracovišti úřadu práce ve Vyškově. V uvedené novelizaci je ustanoveno, že příjemci dávky, pobírajícímu déle než 6 měsíců v posledních 12 měsících, bude úřad práce provádět část výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí typizovanými poukázkami. Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda-analýza spisové dokumentace.

V teoretické části bakalářské práce byly vymezeny pojmy ohledně sociální politiky a sociálního zabezpečení, neboť souvisí s problematikou dávek pomoci v hmotné nouzi. Dále byl objasněn systém pomoci v hmotné nouzi a druhy vyplácených dávek. Vzhledem k tomu, že cílem bakalářské práce byla analýza výplat dávek pomoci v hmotné nouzi prostřednictvím typizovaných poukázek u klientů pobírajících tyto dávky, byly popsány i způsoby výplaty těchto dávek.

V rámci praktické části jsem provedla výzkum, na základě kterého jsem zjistila, že i když bylo zákonem ustanoveno, že část výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí bude žadatelům vyplacena formou typizovaných poukázek, žádný ze zkoumaného souboru, dle sdělení klientů, neukončil evidenci žadatelů o dávky pomoci v hmotné nouzi na základě této skutečnosti. Pro klienty je výhodné, že se sítě prodejen neustále rozšiřují a i v malých obcích lze uplatnit typizované poukázky.

V rámci své profesní zkušenosti shledávám náznaky, že klienti směřují typizované poukázky, které obdrží při výplatě dávky pomoci

v hmotné nouzi příspěvku na živobytí, za peníze. Za typizované poukázky nelze zakoupit tabákové výrobky a alkohol a z tohoto důvodu někteří klienti prodají poukázky levněji než je jejich nominální hodnota. Ovšem tuto skutečnost není možné prokázat.

Typizované poukázky jsou jedním z opatření proti zneužívání pomoci poskytované od státu. Na základě provedeného výzkumu lze konstatovat, že žadatelé o dávky pomoci v hmotné nouzi, konkrétně příspěvku na živobytí, jsou pravděpodobně ochotni akceptovat část výplaty dávky příspěvku na živobytí v typizovaných poukázkách.

Seznam použitých zdrojů

Beck, P. a kol. (2012). *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením*. Olomouc: ANAG.

ČR. (1992). Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. *Sbírka zákonů České republiky*.

ČR.(1995). Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. *Sbírka zákonů České republiky*.

ČR.(2006). Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. *Sbírka zákonů České republiky*.

ČR.(2006). Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. *Sbírka zákonů České republiky*.

ČR.(2017). Zákon č. 98/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. *Sbírka zákonů České republiky*.

ČR.(2018). Zákon č. 309/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. *Sbírka zákonů České republiky*.

Gregorová Z., Galvas M. (2005). *Sociální zabezpečení*. Brno: Doplněk.

Hradská, K. (2017). *Optimální výše dávek pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí očima klientů*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Karhánková K. (2017). *Sdělení vedoucího oddělení č. 16/2017. Výplata dávek pomoci v hmotné nouzi ve věcné formě prostřednictvím poukázek*. Praha: ÚPČR.

Koldinská, K. (2007). *Sociální právo*. Praha: C. H. Beck.

Krebs, V. (2010). *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer ČR.

Matoušek, O. a kol. (2001). *Základy sociální práce*. Praha: Portál.

Matoušek, O. a kol. (2003). *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál.

Matoušek, O. (2008). *Slovník sociální práce*. Praha: Portál.

MPSV ČR, (2018). *Informace Ministerstva práce a sociálních věcí k výplatě dávek příspěvku na živobytí formou typizovaných poukázek opravňujícími k nákupu zboží ve stanovené hodnotě*. Citováno 28. 12. 2018. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/32888/Informace_k_vyplate_davek_prispevku_na_zivobyti_formou_typizovanych_poukazek.pdf.

MPSV ČR, (2019). *Statistické mapy okresu Vyškov*. Citováno 16. 2. 2019. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/jhm/kop/vyskov/statistika/statisticke_mapy.

Mühlpachr, P. (2004). *Sociální práce*. Brno: Masarykova univerzita.

Potůček, M. (1995). *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Průša, L., Víšek, P. a R. Jahoda. (2014). *Alchymie nepojistných sociálních dávek*. Praha: Wolters Kluwer ČR.

Šabatová, A. a kol. (2017). *Dávky pomoci v hmotné nouzi*. Praha: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci s Wolters Kluwer ČR.

Tomeš, I. (2010). *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál.

Večeřa, M. (2001). *Sociální stát - východiska a přístupy*. Praha: Slon.

Seznam grafů

Graf 1: Počet vyplacených dávek příspěvku na živobytí	
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov.....	41
Graf 2: Struktura žadatelů podle věku	
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov.....	44
Graf 3: Ukončení evidence k 31. 5. 2018 (věková skupina 18 – 39 let)	
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov.....	45
Graf 4: Ukončení evidence k 31. 5. 2018 (věková skupina 40 let a víc)	
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov.....	46
Graf 5: Srovnání počtu žadatelů na začátku a na konci sledovaného období	
Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov.....	47

Seznam příloh

Příloha č. 1: Záznamový arch pro přehled žadatelů o dávku pomoci
v hmotné nouzi příspěvek na živobytí

Příloha č. 2: Typizované poukázky v nominálních hodnotách 25,- Kč a 50,- Kč

Příloha č. 3: Seznam prodejen přijímajících typizované poukázky v okrese
Vyškov

Příloha č. 2

Obr. 1: Typizovaná poukázka v nominální hodnotě 25,- Kč
Zdroj: vlastní fotografie

Obr. 2: Typizovaná poukázka v nominální hodnotě 50,-Kč
Zdroj: vlastní fotografie

Příloha č. 3

Tab. 3: Seznam prodejen přijímající typizované poukázky v okrese Vyškov

Zdroj: Interní údaje Úřadu práce ČR, Kontaktního pracoviště Vyškov

Název prodejny	Typ prodejny	Ulice	Č.p.	Město
Potraviny "U Vašulků" - Bošovice	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Rybníček	329	Bošovice
Lékárna u Svatého Mikuláše	Lékárna, potravinové doplňky	Náměstí	73	Brankovice
MP Krásno 135	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Jiráskova	502	Bučovice
Gastropro	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Legionářská	98	Bučovice
Prodejna DIEMA	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Legionářská	98	Bučovice
GASTROPRO, drůbež-ryby-maso-masné výrobky	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Legionářská	98	Bučovice
COOP HB	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Legionářská	180	Bučovice
Maso - uzeniny MAKOVEC	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nádražní	248	Bučovice
Dr. Max Lékárna	Lékárna, potravinové doplňky	Nádražní	320	Bučovice
Drogerie Teta	Parfumerie a drogerie	Nádražní	320	Bučovice
Prodejna Karlova pekárna Bučovice ČD	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nádražní	342	Bučovice
EUPHRASIA	Lékárna, potravinové doplňky	Slavkovská	92	Bučovice
Miroslava Dluhošová	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Slovenská	1	Bučovice
Prodejna Karlova pekárna Bučovice nám.	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Smetanova	184	Bučovice
Lékárna u Zámku	Lékárna, potravinové doplňky	Zámecká	550	Bučovice
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Drnovice	519	Drnovice
Smíšené zboží - KOLONIÁL	Potraviny, ovoce zelenina, pol		270	Drnovice
Smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Holubice	126	Holubice
Lékárna Mamed Ivanovice na H.	Lékárna, potravinové doplňky	Mlýnská	367	Ivanovice na H.

Vaše Řeznictví Fiala Libor	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Horní Valy	91	Ivanovice na H.
S&M Konzum " MARKETA"	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Komenského	148	Ivanovice na H.
Prodejna potravin a drogis. zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Komenského	822	Ivanovice na H.
Maso - uzeniny ZD Vícov	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Komenského	822/1	Ivanovice na H.
Potraviny Hruška - Ivanovice na Hané	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Palackého nám.	145	Ivanovice na H.
Smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Komořany	23	Komořany
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Komořany	23	Komořany
ZAPO CENTRAL s.r.o.	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Bratří Mrázků	591	Křenovice
Potraviny Věra Petrášová	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Hostěrádky - Rešov	300	Křenovice
Nákupní středisko VEST	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Na Liškově	550	Křenovice
Potraviny Hlaváč	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Václavská	495	Křenovice
Vlada	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Václavská	495	Křenovice
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Na Liškově	550	Křenovice u Sl.
Smíšené zboží Karel Šebesta	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Lovčičky	218	Lovčičky
BENU Lékárna	Lékárna, potravinové doplňky	Tyršova	243	Mariánské Lázně
Smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Němčany	52	Němčany
Smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nemojany	170	Nemojany
Potraviny Jiří Loučka	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nemotice	192	Nemotice
Obchod Milonice - Hofrová B.	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Milonice	118	Nesovice
Prodejna potravin	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nesovice	320	Nesovice
Kantýna - maloobchod	Potraviny, ovoce zelenina, pol			Nesovice
Večerka U HAKA	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nové Hvězdlice	170	Nové Hvězdlice
Smíšené zboží domov důchodců	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nové Hvězdlice	20	Nové Hvězdlice
Jítka Bui - potraviny	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nové Hvězdlice	170	Nové Hvězdlice

Smíšené zboží Prosová	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Chaloupky	105	Otnice
Lékárna U Naděje - výdejna	Lékárna, potravinové doplňky	Školní	470	Otnice
Občerstvení Na Hřišti	Teplá jídla	Školní		Otnice
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Pustiměřské Prusy	113	Pustiměř
Smíšené zboží - Ivan Kulhavý - AKURA	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Račice	15	Račice-Pístovice
Potraviny - večerka	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Račice	15	Račice-Pístovice
Smíšené zboží H&P	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Račice	74	Račice-Pístovice
Smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Račice	74	Račice-Pístovice
Večerka Rousínov	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Polní	348	Rousínov
Maso - uzeniny MAKOVEC	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Slavkovská		Rousínov
Potraviny	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo nám.	3	Rousínov
Samoobsluha-Jaroslav Vlach	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo nám.	41	Rousínov
Řeznictví a uzenářství	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo náměstí	5	Rousínov
Potraviny Enapo	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo náměstí	20	Rousínov
Prodejna DIEMA	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo náměstí	49	Rousínov
Řeznictví Matýskova Bašta	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo náměstí	61	Rousínov
Maso - uzeniny MAKOVEC	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo náměstí	61	Rousínov
Drogerie Teta	Parfumerie a drogerie	Sušilovo náměstí	367	Rousínov
Gastropro	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo náměstí	426	Rousínov
DRŮBEŽ-MASO-UZENINY-CHLAZENÁ JÍDLA	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo náměstí	426	Rousínov
MILEPO	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Trávníky	2	Rousínov
Potraviny	Potraviny, ovoce zelenina, pol	V Sídlišti	350	Rousínov
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo nám.	1	Rousínov
Potraviny Enapo	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Sušilovo nám.	63	Rousínov
Potraviny Jurová	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Ruprechtov	223	Ruprechtov

Lékárna Na náměstí	Lékárna, potravinové doplňky	B. Němcové	282	Slavkov u Brna
Obchod Ivo Zdražil	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Čelakovského	839	Slavkov u Brna
KOŘÍNEK spol. s r.o.	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Kolářkovo nám.	681	Slavkov u Brna
Lékárna Na poliklinice	Lékárna, potravinové doplňky	Malinovského	551	Slavkov u Brna
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Němčany	52	Slavkov u Brna
Svoboda - smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Palackého nám.	66	Slavkov u Brna
Prodejna Karlova pekárna Slavkov	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Palackého nám.	70	Slavkov u Brna
Potraviny - Kuda Jiří	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Palackého nám.	72	Slavkov u Brna
Řeznictví uzenářství Kuda	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Palackého nám.	72	Slavkov u Brna
COOP HB	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Polní	1465	Slavkov u Brna
Maso - uzeniny MAKOVEC	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Špitálská	754	Slavkov u Brna
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Zlatá Hora	1412	Slavkov u Brna
Prodejna potravin	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Zlatá Hora	1412	Slavkov u Brna
LUMIKA Slavkov	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Náves	51	Šaratice
Potraviny	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Náves		Šaratice
Potraviny u Srnců	Potraviny, ovoce zelenina, pol		3	Šaratice
BUREŠ smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Švábenice	49	Švábenice
Potraviny Enapo	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Švábenice	49	Švábenice
A&M Konzum	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Švábenice	70	Švábenice
Smíšené zboží	Hypermarkety, superma	Švábenice	114	Švábenice
Kavárnička U voňavého krámku	Studená jídla, kavárny, cukrář	9. května	230	Vyškov
Smíšené zboží	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Brněnská	43	Vyškov
NejenMASO	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Brněnská	403	Vyškov
BENU Lékárna - OC Tesco Brněnská Vyškov	Lékárna, potravinové doplňky	Brněnská	514	Vyškov

HM Tesco - Vyškov 1182	Hypermarkety, supermarkety	Brněnská	514/13c	Vyškov
JK Tenis Arena	Raketové sporty - squash, teni	Cukrovarská	489	Vyškov
Maso - uzeniny MAKOVEC	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Cukrovarská	492	Vyškov
Dr. Max Lékárna	Lékárna, potravinové doplňky	Cukrovarská	492/4	Vyškov
BENU Lékárna	Lékárna, potravinové doplňky	Cukrovarská		Vyškov
Lékárna APIS	Lékárna, potravinové doplňky	Dobrovského	3	Vyškov
ŘEZNICTVÍ A UZENÁŘSTVÍ	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Dobrovského	3	Vyškov
MP Krásno 122	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Dobrovského	3	Vyškov
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Dobrovského	431/8	Vyškov
DUO MARKET v.o.s.	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Dukelská	10	Vyškov
Potraviny Hruška - Vyškov	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Gorkého	554	Vyškov
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Hybešova	643	Vyškov
Lékárna Angis	Lékárna, potravinové doplňky	Jiřího Wolkera	495/3	Vyškov
Vlasta Kmoníčková	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Květná	32	Vyškov
Potraviny	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Letní	1	Vyškov
Potraviny Hruška	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Letní	1	Vyškov
Potraviny Enapo	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Lípová	359	Vyškov
Maso - uzeniny	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Masarykovo nám.	13	Vyškov
ŘEZNICTVÍ A UZENÁŘSTVÍ	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Masarykovo nám.	26	Vyškov
řeznictví-uzenářství	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Masarykovo nám.	26	Vyškov
Tabák Jílek	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Masarykovo náměstí	24	Vyškov
Ovoce a zelenina	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Masarykovo náměstí	29	Vyškov
Tilova lékárna U Černého orla	Lékárna, potravinové doplňky	Masarykovo náměstí	43	Vyškov

Drogerie Teta	Parfumerie a drogerie	Masarykovo náměstí	363	Vyškov
HRUŠKA	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Maxima Gorkého	554	Vyškov
Eva Market	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Na Hraničkách	74	Vyškov
ALBERT Vyškov	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Na Hraničkách	589	Vyškov
Smíšené zboží ENAPO	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nádražní	10	Vyškov
Potraviny Enapo	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nádražní	368	Vyškov
Chytrá lékárna Vyškov	Lékárna, potravinové doplňky	Nádražní	1	Vyškov
Lékárna Kojál	Lékárna, potravinové doplňky	Nádražní	1	Vyškov
Ovoce - zelenina - OD Kojal	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Nádražní	1	Vyškov
Maso uzeniny	Potraviny, ovoce zelenina, pol	nám. Obránců míru	4	Vyškov
Ovoce - zelenina - Tržnice	Potraviny, ovoce zelenina, pol	nám. Obránců míru		Vyškov
O.K.LINIE	Osobní rozvoj a poradenství	náměstí Čsl. armády	447	Vyškov
O.K.LINIE	Potraviny, ovoce zelenina, pol	náměstí Čsl. armády	447	Vyškov
Gastropro	Potraviny, ovoce zelenina, pol	náměstí Obránců míru	33	Vyškov
GASTROPRO, drůbež-ryby-maso-mas.výrobky	Potraviny, ovoce zelenina, pol	náměstí Obránců míru	33	Vyškov
Potraviny Enapo	Potraviny, ovoce zelenina, pol	náměstí Obránců míru	34	Vyškov
Obchůdek U voňavého krámku	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Pod Újezdem	442	Vyškov
Krámeček zdraví	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Příční	1	Vyškov
Kantýna nemocnice Vyškov	Potraviny, ovoce zelenina, pol	Purkyňova	36	Vyškov
Lékárna nemocnice Vyškov	Lékárna, potravinové doplňky	Purkyňova	235	Vyškov
Lékárna Helios	Lékárna, potravinové doplňky	Puškinova	63	Vyškov
Lékárna Mamed Vyškov	Lékárna, potravinové doplňky	Puškinova	420/2a	Vyškov

Knihkupectví Educo	Knihkupectví	Puškinova	418/3	Vyškov
Potraviný Hruška	Potraviný, ovoce zelenina, pol	Sídliště Osvobození	670	Vyškov
Vitality zone	Teplá jídla	Smetanovo nábřeží	513	Vyškov
Vyškovská lidovka	Potraviný, ovoce zelenina, pol	Sušilova	25	Vyškov
Papírnictví Vindiš	Hračky a papír	Sušilova	36	Vyškov
ALBERT Hypermarket	Hypermarkety, supermarkety	U Jandovky	2	Vyškov
Dr. Max Lékárna	Lékárna, potravinové doplňky	U Jandovky	127	Vyškov
dm drogerie	Parfumerie a drogerie	Brněnská	9a	Vyškov
Lékárna Na zdraví	Lékárna, potravinové doplňky	Puškinova	409	Vyškov